

KRITÉRIÁ TRANSPARENTNOSTI A ZODPOVEDNOSTI

Posilňovanie rómskej občianskej spoločnosti v úlohe
nezávislých a transparentných watchdog organizácií

European Roma Grassroots Organisations Network

KRITÉRIÁ TRANSPARENTNOSTI A ZODPOVEDNOSTI

Posilňovanie rómskej občianskej spoločnosti v úlohe
nezávislých a transparentných watchdog organizácií

Copyright © ERGO Network

Reprodukcia materiálu v tejto publikácii je umožnená na nekomerčné vzdelávacie účely za predpokladu, že bude uvedený zdroj.

www.ergonetwork.org

Rue d'Edimbourg 26

1050 Brussels

Jún 2018

KRITÉRIÁ TRANSPARENTNOSTI A ZODPOVEDNOSTI

Potreba transparentnosti v internom fungovaní združení nie je špecificky zakotvená v medzinárodných a nadnárodných dohodách s ohľadom na právo združení zostať slobodné od zásahov štátu v ich interných záležitostiach. Avšak, otvorenosť a transparentnosť sú zásadnými pre vytvorenie zodpovednosti a získanie dôvery verejnosti (OSCE/ODIHR, 2015¹).

Kritériá transparentnosti

Kritériá transparentnosti sprevádza školiaci materiál, ktorého cieľom je podporiť organizácie v zavádzaní kritérií do ich štruktúr a každodennej práce. Offline verziu stolnej hry „Transparentnosť“ si môžete objednať na sekretariáte ERGO Network. Online školiaci materiál nájdete na www.ergonetwork.org/transparency

1) OBSE Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva, Európska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia), Spoločné usmernenia pre slobodu zhromažďovania, 2015, s. 62

ÚVOD

Sieť ERGO spoločne s členskými organizáciami – Rómskym advokačným a výskumným strediskom (Slovensko), Roma Active Albania (Albánsko), Slovo 21 (Česká republika), Autonomia Foundation (Maďarsko), OTAHARIN (Bosna a Hercegovina), RROMA (Macedónsko), Mladi Romi (Čierna Hora) a Zero Discrimination (Turecko) – vypracovali súbor kritérií transparentnosti a zodpovednosti pre lokálne organizácie s cieľom **posilniť organizácie občianskej spoločnosti**. Použitie kritérií prinesie väčšiu legitímnosť, lepšie možnosti pre získavanie finančných prostriedkov a väčšiu dôveru ako na lokálnej úrovni, tak aj u inštitúcií, a v konečnom dôsledku posilňuje organizácie občianskej spoločnosti. Transparentnosť a zodpovednosť sú dôležitými predpokladmi pre efektívnosť občianskej spoločnosti, ktorá má byť braná vážne svojimi inštitucionálnymi a inými partnermi.

Členovia siete ERGO sa navyše dohodli, že spoja svoje úsilie a spoločné odborné skúsenosti, aby **posilnili pozíciu rómskej a pro-rómskej občianskej spoločnosti v ich krajinách v zavádzaní kritérií transparentnosti**. Organizácie, ktoré ich napíňajú, budú následne využívať nálepku transparentnosti, aby upriamili pozornosť na kvalitu v ich vedení, riadení a konaní.

Profesionalizácia rómskej občianskej spoločnosti vo vzťahu k transparentnosti a zodpovednosti je procesom zameraným na naplnenie nasledovných špecifických cieľov:

- ✓ Byť vzorom pre ostatné organizácie v oblasti transparentnosti a zodpovednosti pri podpore pozitívnych hodnôt a na podporu ostatných odborníkov

- ✓ Zlepšiť efektívnosť organizácií občianskej spoločnosti prostredníctvom zavedenia jasných štruktúr
- ✓ Zvýšiť dopad práce organizácií občianskej spoločnosti, zabezpečiť pozitívnu zmenu a dosiahnuť dlhodobé pozitívne výsledky
- ✓ Posilniť kapacitu venovať sa záležitostiam ohľadom práv Rómov
- ✓ Stať sa rovnocennými partnermi inštitúciám
- ✓ Vytvoriť lepšie spojenie s miestnou úrovňou
- ✓ Zabezpečiť väčšiu udržateľnosť organizácií občianskej spoločnosti
- ✓ Podporiť získavanie finančných zdrojov
- ✓ Vytvoriť podmienky pre porovnateľnosť organizácií občianskej spoločnosti
- ✓ Zaisťiť bezpečnosť, napr. dodržiavaním vnútroštátnych predpisov

Nakoniec, naplnenie kritérií transparentnosti znamená nielen preukázanie, že rómska a pro-rómska občianska spoločnosť ich berie veľmi vážne, ale zároveň jej dáva právo **požadovať to isté od ostatných zainteresovaných strán.**

Uvedomujeme si výzvy, ktorým by mohli miestne organizácie čeliť pri uplatňovaní týchto kritérií, ako napr. komplexnosť miestnych politík alebo nedostatok ľudských zdrojov. Tento súbor kritérií opisuje spôsoby, ktorými by mali byť základné organizácie občianskej spoločnosti riadené a vedené. Zameriava sa pritom na uplatniteľné kritériá v nasledovných oblastiach:

1) **Vedenie,**

2) **Finančné riadenie a**

3) **Výkon činností.**

ZÁKLADNÉ HODNOTY

Organizácia občianskej spoločnosti by mala **uznať, že všetci ľudia sa rodia slobodní a rovní v dôstojnosti**. Mala by byť **citlivá voči morálnym hodnotám, náboženstvám, zvykom, tradíciám a kultúram** spoločenstiev, ktorým slúžia. Organizácia občianskej spoločnosti by **nemala porušovať ľudské práva**. Mala by **byť čestná a držať sa pravdy** v záležitostiach voči ľuďom, ktorých posilňuje, donorom, zamestnancom, členom a partnerom, vládny inštitúciám a verejnosti vo všeobecnosti. Nemala by mať skrytú agendu a **mala by rešpektovať právo**. Organizácia občianskej spoločnosti by mala **byť zodpovedná** voči svojim zamestnancom, partnerom a členskej základni, ale tiež voči širokej verejnosti.

Hoci aj tie najúprimnejšie organizácie občianskej spoločnosti môžu profitovať z kritérií transparentnosti z dôvodu ich systematicky stanovených prijateľných štandardov a etických postupov. Kritériá poskytujú etickú kontrolu a zároveň slúžia ako zaujatie postoja a dôkaz, že dôležitosť dodržiavania vysokých štandardov sa v organizácii berie vážne. Tieto kritériá môžu taktiež pomôcť zainteresovaným stranám pri identifikácii a vyhýbaní sa nezodpovedným organizáciám.

Udržateľný pokrok, mier a spravodlivosť si vyžadujú, aby **k spoločnému blahu prispeli** všetky organizácie. Z toho dôvodu by mali nájsť organizácie občianskej spoločnosti rovnováhu medzi vlastným rozvojom a službou ostatným. Zásadnou charakteristikou každej organizácie občianskej spoločnosti je, že má byť **nezisková, mimovládna a politicky nezávislá**.

KRITÉRIÁ VEDENIA

Efektívna štruktúra vedenia a silný, aktívny a odhodlaný riadiaci orgán sú zásadnými pre schopnosť organizácie dosiahnuť svoje poslanie a ciele.

Štruktúra vedenia by mala odrážať základné hodnoty a poslanie organizácie. Riadiaci orgán nesie konečnú zodpovednosť za všetky svoje činnosti a zdroje. To zahŕňa stanovenie smerovania organizácie, počínajúc jej poslaním. Riadiaci orgán tiež určuje činnosť organizácie a sleduje súlad s misiou. Nesie zodpovednosť za získanie a primerané využívanie ľudských a finančných zdrojov na plnenie poslania organizácie a udržanie organizácie, ako aj dohľad nad zákonnými požiadavkami. S cieľom splniť kritériá transparentnosti v otázke vedenia musia organizácie vytvoriť a aktualizovať podmienky pre nasledovné:

Jasná štruktúra rozhodovacích orgánov s definovanou zodpovednosťou

Jasné pravidlá pre postupy rozhodovacích orgánov

Pravidelné voľby riadiaceho orgánu valným zhromaždením
(ak nie je zavedená iná organizačná štruktúra, napr. u nadácií)

Štruktúra riadenia bez „figúrok“, nepotizmu (rodinkárstva) a konfliktu záujmov.

Zmysluplná účasť cieľovej skupiny na rozhodovaní (minimálne jeden člen cieľovej skupiny musí byť zastúpený v riadiacom orgáne.)

Rovná účasť žien a zastúpenie mládeže spolu s vekovou rovnováhou v rozhodovacích orgánoch, prípadne územné zastúpenie, ak je to vhodné.

Členská základňa a iné zainteresované strany oboznámení s postupom pre vymenovanie osôb do funkcií v riadiacom orgáne.

Jasne stanovené poslanie, ktoré bolo schválené riadiacim orgánom a vysvetľuje prečo organizácia existuje a čo chce dosiahnuť. Pravidelne sa prehodnocuje.

Demokratické vedenie (neautoritatívne, rovnoprávne zohľadňujúce názory kolegov, interný hlasovací systém, atď.)

Viacročný alebo ročný strategický plán práce prijatý členstvom, s cieľom naplniť poslanie organizácie, spolu s monitorovacím systémom na kontrolu jeho plnenia.

Konzultujúce/otvorené vedenie (dôvera a ochota vzdať sa potreby mať plnú kontrolu, zatiaľ čo inšpiruje ľudí k dosahovaniu cieľov)

Etický kódex a pravidlá pre ochranu práv detí (podpísané všetkými zamestnancami/dobrovoľníkmi)

Postupy pri vykonávaní úloh zamestnancov

KRITÉRIÁ FINANČNÉHO RIADENIA

Organizácie občianskej spoločnosti by mali mať zavedené primerané finančné postupy, aby zabezpečili voči všetkým partnerom a širokej verejnosti, že investície do organizácie sú bezpečné. Organizácie by mali používať interné finančné postupy, dôkladne si udržiavať finančné záznamy a sprístupňovať účtovnú závierku verejnosti. Mali by tiež pravidelne kontrolovať svoje finančné záznamy. Aby sa splnili kritériá transparentnosti týkajúce sa finančného riadenia, musia organizácie vytvoriť a aktualizovať podmienky pre nasledovné:

Využívanie svojich zdrojov účinným a efektívnym spôsobom na dosiahnutie stanoveného účelu

Zodpovedné zaobchádzanie s prostriedkami na dosiahnutie cieľov organizácie a službu verejnému blahu

Odmietnutie používať nelegálne zdroje, zdroje od vedome nekalých spoločností, od spoločností využívajúcich detskú prácu a podobne

Zabránenie zneužitiu verejných financií (všetky verejné prostriedky sa považujú za dôveru verejnosti), a potláčanie korupcie, úplatkárstva a iných nekalých finančných operácií

Limit 35 % z rozpočtu na interné záležitosti (čo znamená, že sa vynaloží aspoň 65 % z celkových výdavkov na programové aktivity, ideálne viac než 80 %)

Zverejňovanie zdrojov financovania (publikovanie zoznamu donorov, zverejňovanie súm minútých na lobovanie u verejných orgánov – ak sa vykonáva)

Zverejňovanie výročných finančných správ

Dodržiavanie vnútroštátnych právnych predpisov a termínov (účtovníctvo, daňové priznanie, zmluvné požiadavky pre zamestnancov a dobrovoľníkov, a pod.)

Finančné rozhodnutia predsedu alebo pokladníka sa neprijímajú bez konzultácie s riadiacim orgánom orgánu

Vnútorne predpisy pre platby, t. j. systém podpisov platieb a iné finančné či administratívne pravidlá a oboznámenie zamestnancov s týmito

System kontrolы účtovníctva správnou radou a/alebo schvaľovanie valným zhromaždením

Výročný externý finančný audit, ak je to možné

Pravidelne aktualizované účtovníctvo, aby mohli byť informácie o finančnej situácii okamžite poskytnuté.

KRITÉRIÁ VÝKONU ČINNOSTÍ

Odhodlaní a zodpovední zamestnanci a zamestnankyne, spolu s dobrovoľníčkami a dobrovoľníkmi sú pre úspech organizácií občianskej spoločnosti životne dôležití. Organizácia by mala vyhľadávať kvalifikovaných pracovníkov, ponúknuť im primeranú odbornú prípravu a dohľad, zaobchádzať s nimi férovo a spravodlivo a poskytovať im možnosti individuálneho rastu a rozvoja. Na druhej strane by organizácia občianskej spoločnosti mala očakávať, že zamestnanci a dobrovoľníci budú dodržiavať najvyššie štandardy profesionálneho správania, budú zodpovedne využívať informácie a zdroje a budú sa vyhýbať konfliktom záujmov. Na splnenie kritérií transparentnosti týkajúcich sa výkonu činností musia organizácie vytvoriť a aktualizovať podmienky pre nasledovné:

Činnosti v súlade s poslaním organizácie.

Kritické pravidelné skúmanie aktivít za účelom určenia ich významu vzhľadom k poslaniu, ich efektívnosť a efektívu, hodnoty programov.

Riešenie základných príčin záležitostí, ktorým sa organizácia venuje a advokácia pre zásadné zmeny.

Zdieľanie znalostí a výmena informácií so zainteresovanými

Prijímanie rozhodnutí reagujúce na spätnú väzbu od ľudí, na ktorých práca pôsobí, partnerov, dobrovoľníkov, zamestnancov.

Pravidelné vyhľadávanie spätnej väzby na vlastné aktivity od všetkých partnerov

Komunikácia vízie, poslania a strategických cieľov navonok aj dovnútra organizácie.

Viditeľnosť aktivít a výsledkov (prostredníctvom webových stránok, informačných letákov, spravodajov a pod.)

Významná účasť cieľovej skupiny na všetkých úrovniach (práca vedená ľuďmi a partnerstvo založené na rešpekte)

Poskytovanie komunikačného kanála pre verejnosť, aby mohla klásť otázky.

Investovanie do zamestnancov a dobrovoľníkov, aby rozvinuli svoj plný potenciál a dosahovali ciele organizácie na základe poskytnutého školenia, zabezpečenia kvalitného procesu zapájania nových zamestnancov a pravidelných stretnutí a hodnotení tímu.

Rešpektovanie odborných znalostí výberom expertov a expertných organizácií na základe ich znalostí a skúseností, nie na základe priateľských či rodinných väzieb.

Udržiavanie etických a kooperatívnych vzťahov s inými organizáciami občianskej spoločnosti a partnermi, kde je to možné a vhodné pre dosahovanie spoločenského blaha.

Kritériá transparentnosti boli vytvorené sieťou ERGO s podporou Medzinárodného vyšehradského fondu (International Visegrad Fund) v rámci iniciatívy "Spoločná iniciatíva na posilnenie rómskej občianskej spoločnosti v krajinách západného Balkánu a Turecka" (Joint Initiative to Empower Roma Civil Society in the Western Balkans and Turkey) a programoch "Rómovia začlenení v sociálnej Európe" (Roma Included in Social Europe) spolu s nasledujúcimi partnerskými organizáciami:

Slovo21 – Česká republika

Rómske advokačné a výskumné stredisko - Slovensko

Autonomia Foundation - Maďarsko

Roma Active Albania - Albánsko

OTAHARIN - Bosna and Hercegovina

RROMA – Macedónsko

Mladi Romi – Čierna Hora

Zero Discrimination - Turecko

JOINT INITIATIVE to Empower
Roma Civil Society in the
Western Balkans & Turkey

Táto publikácia obdržala finančnú podporu z programu Európskej únie pre zamestnanosť a sociálne inovácie „EaSI“ (2014-2020). Pre viac informácií navštívte: <http://ec.europa.eu/social/easi>.

Publikácia bola vytvorená s asistenciou Európskej únie prostredníctvom IPA Programu pre občiansku spoločnosť.

Obsah tejto publikácie je výhradnou zodpovednosťou siete ERGO a v žiadnom prípade nemá odrážať názory Európskej únie. Komisia nezodpovedá za žiadnu formu využitia informácií, ktoré publikácia obsahuje.

S finančnou podporou od Medzinárodného vyšehradského fondu (International Visegrad Fund): <https://www.visegradfund.org/>.